

Приета: 04.02.2015 г.

Преработена: 10.03.2015 г.

Одобрена: 04.05.2015 г.

ТЕНДЕНЦИИ В ИЗГРАЖДАНЕТО НА ДЕТСКИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ

Сн. Георгиева¹

Ключови думи: детски заведения, тенденции, местоположение, обемно-пространствена структура, функционална структура, архитектурен образ, интериор

РЕЗЮМЕ

Новите архитектурни и урбанистични модели, методи и подходи към градоустройственото планиране, проектиране, изграждане, модернизация и експлоатация на сградите на детските заведения са естественият отговор на съвременните динамични условия на живот и развитие. Доброто познаване на тенденциите във всички аспекти, отнасящи се до архитектурата на детските заведения – градоустройствено и ситуационно решение, функционална организация, обемно-пространствена структура, архитектурен образ, организация на двора и интериор, е основа за формулиране на тези нови подходи.

Динамичните условия на живот и развитие, пазарно ориентираната икономика, икономическата и социалната фрагментация на обществото, мобилността и транспортната комуникативност, въвеждането на информационни и комуникационни технологии в образованието, новите образователни и педагогически модели на всички нива на обучение и т.н. изискват нови архитектурни и урбанистични методи и подходи към градоустройственото планиране, към проектирането, изграждането, модернизацията и експлоатацията на сградите на детските заведения. Ето защо е от значение извеждането на съвременните тенденции във всички аспекти, отнасящи се до архитектурата на сградите на детските ясли и градини – **основни:** *разположение в селищната структура, функционална структура, обемно-пространствено решение* и **допълващи:** *организация на двора, архитектурен образ и интериор*.

В настоящата статия акцентът е поставен върху основните аспекти, като са илюстрирани и анализирани примери от съвременната българска и чуждестранна практика.

¹ Снежина Георгиева, арх. докторант, кат. „Жилищни сгради“, УАСГ, бул. „Хр. Смирненски“ № 1, 1046 София, e-mail: gergieva.snezhina@gmail.com

1. Локализация в селищната среда

Глобализацията на икономиката, развитието на търговията, знанията и технологиите създават все повече нови и благоприятни възможности за повишаване на качеството на живот. Същевременно урбанизацията и концентрацията на населението в градовете променят драстично естествената екосреда. В тази връзка постигането на екологично равновесие и устойчиво развитие на градската среда, съхраняването и опазването на урбанистичния контекст и внедряването на идеите за зелена инфраструктура са едни от основните предизвикателства пред градското планиране днес. Тези фактори са от значение и при избора на подходяща локация за сградите на детските заведения.

При локализирането на сградите е целесъобразно да се търси комплексен подход за интеграция към заобикалящата околна среда. Трябва да се имат предвид съществуващите природни дадености, съществуващото застрояване, автомобилното и пешеходното движение, възможността за паркиране, подходи и обслужване.

Фиг. 1. Детска градина Farming Kindergarten, Виетнам: а. ситуация, б, в, г. изгледи

Детската градина във Виетнам е пример за устойчива, органична, енергоефективна архитектура, осигуряваща на децата изобилие от зелени пространства за игра и учене и непосредствена връзка с природата.

Разположена в близост до фабрика за обувки и осигуряваща места за работещите във фабриката, може да бъде причислена към т.нар. ведомствени детски заведения.

Сградата е с неправилна, заплетена форма, обособяваща три вътрешни двора, които предлагат защитено и удобно пространство за игра, а зеленият покрив, непосредствено свързан с тези пространства, представлява градини, в които се отглеждат растения и различни култури целогодишно. Под зеления покрив класните стаи и закритите пространства са защитени от слънцето чрез бетонни ламели. Рециклирани материали, оползотворяване на отпадни води, соларно захранвано отопление и енергийно ефективни мерки са заложили още при проектирането на сградата, за да научат децата на процесите за пестене на енергия.

Приоритет при ситуирането и планирането на детските заведения е осигуряването на висококачествена, безопасна и достъпна среда за обитаване за най-малките. От значение е отдалечеността им от източници на шум и замърсяване (автомагистрала, булеварди с интензивен трафик, производствени обекти, промишлени предприятия и т.н.). Ако разполагането им в близост до такива все пак е неизбежно, се предвиждат методи за осигуряване на подходящия за децата микроклимат (изграждане на шумозащитни съоръжения, богато озеленяване – зелени пояси и бариери от подходяща растителност, използване на растителни видове с добри фитонцидни качества).

Фиг. 2. ОДЗ "Зайченцето бяло", с. Герман: а. ситуация, б. разпределение партер, в. разпределение първи етаж, з, д, е. изгледи

Сградата на ОДЗ „Зайченцето бяло“, ситуирана в периферията на село Герман и в непосредствена близост до новострояща се сграда на основно училище, е разположена в северната част на имота, като формира богато озеленено дворно пространство с южно изложение. В двора са предвидени игрище и площадки за игра за всяка една от групите.

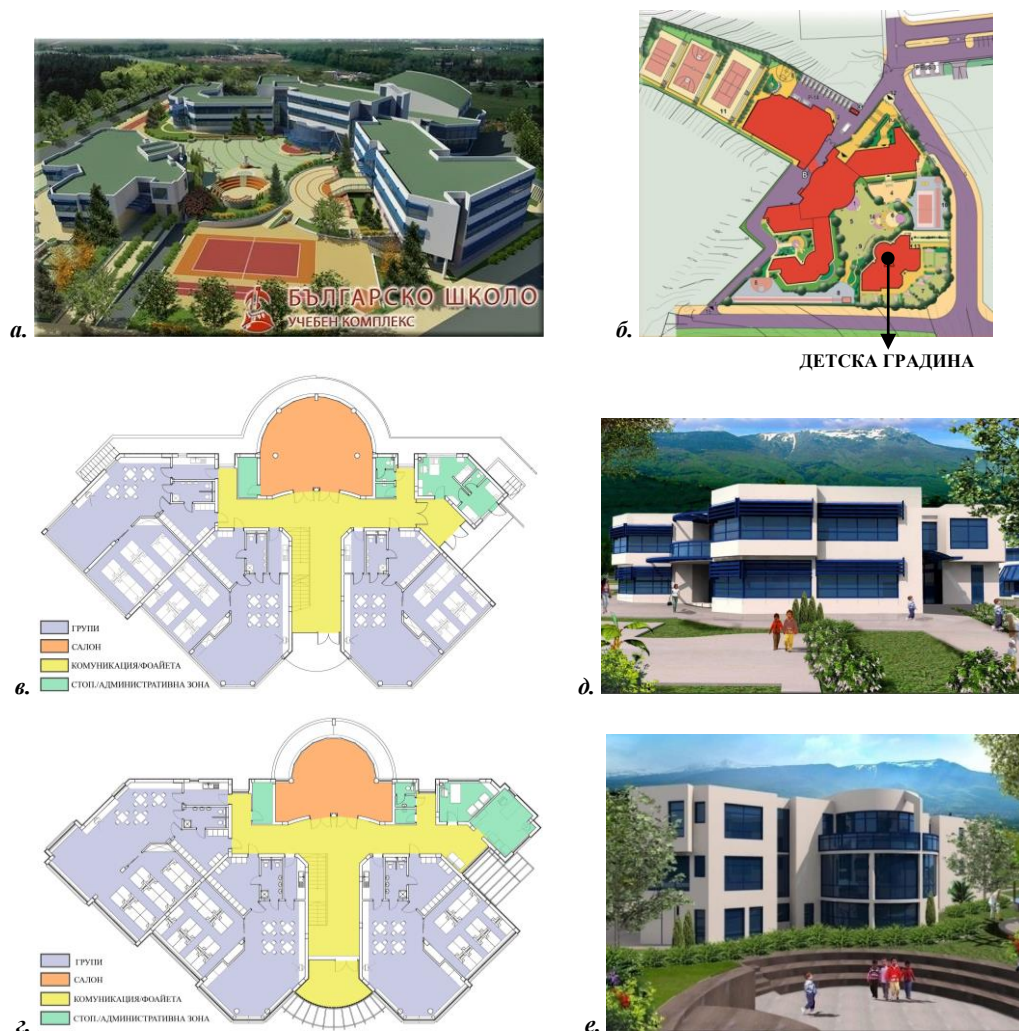
Плановата схема е развита в три основни двуетажни модула и едно едноетажно тяло, свързани чрез хоризонтални и вертикални комуникационни пространства.

Детските групи са организирани в самостоятелно обособени пространствени единици, отделени една от друга чрез входни преддверия и фойейта.

Фасадите са решени в естествени цветове и материали – бяла мазилка, дървени обшивки и каменна облицовка, което е предпоставка за пространствена идентичност и индивидуалност на архитектурното решение.

Предвидена е енергоефективна строителна система.

Основна цел на проекта е създаването на непрекъсната връзка между вътрешните пространства и околната среда, като по този начин природата присъства максимално в ежедневието на децата.

Фиг. 3. Учебен комплекс „Българско школо”, София.

а. обемно-пространствено решение, б. ситуация, в, г. разпределения, д, е. изгледи

Училищният комплекс на Овергаз „Българско школо” се състои от училище, детска градина и спортен комплекс. Архитектурно-плановото решение осигурява самостоятелност на отделните функционални звена, обслужващи групите на децата и класовете на учениците, и същевременно с това дава възможност за съвместно ползване на някои от обслужващите помещения и зони.

Детската градина (А) е самостоятелна сграда, успешно интегрирана в градоустройственото решение на комплекса. Ситуирана е така, че да осигури максимално дворно и парково пространство за децата към благоприятните посоки юг и изток (и защита от ветрове в зоните за игра и почивка). Основен принцип в архитектурното, функционално и градоустройствено решение както на училището, така и на детската градина, е преливане и връзка на основните функционални зони с богато озеленена паркова среда.

Местоположението на детските заведения, както и техният брой в населените места, зависи от конкретните социални, демографски и икономически условия в съот-

ветната селищна единица. Сградите могат да бъдат разположени самостоятелно или да се интегрират с други сгради:

- самостоятелно разположени в жилищните територии съгласно конкретни принципи и ситуирани в самостоятелен имот или квартал;
- като част от жилищните комплекси от затворен тип (ако към комплекса е предвидена зона за обществено обслужване, сградите на детските заведения обикновено се разполагат в нея;
- като част от жилищни структури или сгради, обикновено разположени в партерните нива;
- във или в непосредствена близост до административни сгради и обслужващи преимуществено служителите на съответна компания (т.нар. корпоративни или ведомствени детски заведения);
- като част от учебен комплекс или в непосредствена връзка с училище;

Приоритет при самостоятелното разполагане на сградите на детските заведения е възможността да се прилагат всички методи за постигане на оптимална жизнена среда за децата като моделиране на терена, оптимално ситуиране в имота, изложение и ориентация на основните помещения с цел енергийно ефективна архитектура, комплексно организиране на двора – комбинация от съоръжения за игра, обзавеждане, настилки и богати зелени площи. В зависимост от големината на имота е възможен и различен капацитет на детските заведения.

Фиг. 4. Учебен комплекс „Монтесори“, Денвър

1. Детска градина 2 – 3-годишни, 2. Детска градина 3 – 5-годишни и предучилищна 5 – 6-годишни, 3.1. Начално училище 6 – 9-годишни, 3.2. Училище 9 – 12-годишни, 3.3. Училище 12 – 15-годишни, 4. Библиотека. 5. Столова, изкуства, спорт, 6. Приеман център и администрация

В учебния комплекс „Монтесори“ в Денвър сградите на предучилищното образование са успешно интегрирани в цялостния ансамбъл, като сградата за най-малките е със самостоятелно и оградено пространство за игра навън.

Постигането на оптимална детска жизнена среда е сред преимуществата и при друг начин на разполагане на сградите на детските заведения, а именно като част от учебен комплекс. Възможността за съвместно ползване на обслужващите зони – кухня, складове, пералня, спортен блок, културен блок, библиотека и др. и от детската градина, и от училището е предимство. Чисто психологически, за самите деца преходът от детска градина към начално училище е много по-лесен, налице е приемственост и много по-бърза адаптация към учебния процес. Този вариант е най-подходящ при интеграция с начално или основно училище до 7-ми клас, като сепарирането на откритите площи на детското заведение остава задължително. При наличие в семейството на повече деца с различна възраст представлява голямо удобство за родителите, а интегрирана в университетски комплекс/кампус – за семейните студенти с деца.

Фиг. 5. Жилищен комплекс „София парк”, София:
а. устройствен план, б. обслужваща зона – фрагмент

Частна детската градина „Рошавото гардже” е успешно включена в обслужващата зона на жилищен комплекс „София парк”. Предвидени са площадки за игра на открито сред богато озеленена паркова среда.

Поради липса на свободни площи и презастрояване в централните градски части, както и поради недостиг на места в детските заведения в големите градове в България, постепенно се налага тенденция за разполагането им в партерните нива на жилищни сгради за постоянно обитаване. За да задоволят нарасналите потребности, част от обединените детски заведения и целодневните детски градини в големите градове откриват самостоятелни филиали в прилежащи жилищни блокове. Това е добър вариант за оползотворяване на партерните етажи на многофамилните сгради, които не са подходящи за постоянно обитаване. Проблем представлява осигуряването на защитени открити пространства. По-голямата част от филиалите за момента не разполагат с такива и децата често се извеждат в междублоковите пространства или на обществени площадки за игра. Липсата на оградено и обезопасено дворно пространство непосредствено до сградата на детското заведение води след себе си известни рискове: пресичане на улици, трудности при осъществяване на пълноценен контрол над децата, създаване на предпоставки за конфликти между децата от групите и останалите, ползващи съответната площадка. В тези случаи са налице и ограничения в капацитета. Като основно предимство може да се изтъкне възможността за непосредствена близост с местообитаването и избягването на

дълги маршрути за достъп до детското заведение, както и съседските контакти между родителите и децата.

Фиг. 6. Частна детска градина в партерния етаж на стара кооперация в гр. София

Идеята за детска градина в блока е успешно реализирана в дворно пространство на стара жилищна кооперация. Общото и безопасно дворно пространство е облагородено и превърнато в забавен детски кът.

Фиг. 7. Детски градини във Виена

Илюстрираните детски градини във Виена са решени в партерните нива на жилищни структури, като към всяка от тях е предвиден озеленен и оборудван двор за игра на открито.

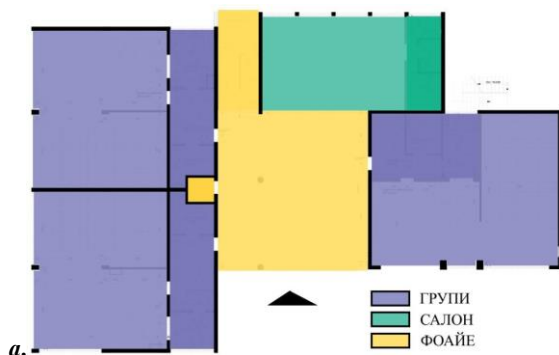
Все повече са и примерите за така наречените корпоративни детски заведения. В България към момента това са основно частни инициативи – детски градини със собствено управление – “Българско школо” на Овергаз, детска градина на „Софарма” и корпоративни детски градини с аутсорсинг – ползващи услугите на оператор – вече утвърдена частна детска градина, чийто екип изпълнява дейностите, свързани с отглеждането, възпитанието и обучението на децата: Сименс – ДГ „Веда”, М тел – ДГ „Съни”, Уни-кредит Булбанк – „Фънки Мънки Киндергардън”. В някои европейски страни тези детски градини са със смесено финансиране – от държавата, общината и таксите, постъпващи от родителите.

Помещенията на детското заведение обикновено се разполагат във или в непосредствена близост до административните сгради, в които се помещават компаниите. С цел оптимално удовлетворяване на съвременните изисквания за средата за обитаване на най-малките, някои от тях се изграждат в самостоятелна сграда или комплекс с по-отдалечена локация.

2. Функционална структура

Функционалната структура на детските заведения е обусловена от все по-богатия спектър от функции и дейности, извършвани в тях, от педагогическите и медицинските изисквания към тези дейности, както и от вариращия брой участници в различните занимания. Приоритет е постигането на полифункционална, динамична и атрактивна детска среда. В тази полифункционална среда, според спецификата на извършваните дейности, се открояват следните съставляващи я компоненти:

- помещения за отделните групи;
- помещения за колективни дейности и спорт (физкултурен салон, музикален салон или физкултурно-музикален салон, басейн);
- администрация и стопанска зона (директор, администратор, лекар и изолационно помещение, помещения за персонала, кухня, пералня, складови площи);
- покрити и открити пространства за рекреация, игра (коридорни и атриумни пространства, сепарирани или обединени дворни пространства, засенчени пространства за занимания на открито).

Фиг. 8. ЦДГ „Жирафче“, гр. Варна: а. разпределение партер, б, в. изгледи

Сградата на ЦДГ „Жирафче“ е свеж акцент сред панелните квартали на град Варна. Състои се от три обема, които функционално и пространствено се преплитат – два странични обема, съдържащи помещенията за градинските групи и централно ядро, съдържащо допълващи функции – приемно многофункционално фойе, отворено през две нива, физкултурен салон и административна зона. Обслужващите функции (кухня и перилен сектор) са предвидени в полуподземния етаж. Фойето е проектирано да се ползва като вътрешна детска площадка (зона за игра) с регулируема естествена вентилация и ослънчаване. Същевременно между фойето и физкултурния салон е изпълнена мобилна преградна стена, която дава възможност за обединяване на двете помещения в едно и осигуряване на повече пространство при провеждане на срещи и тържества. Приложени са множество решения, целящи енергийна оптимизация – изключително добра външна изолация, слънцезащитни устройства и др.

Главната функционална единица е тази на групите. Според основните дейности, които се извършват в тях (*свободни занимания и обучение, хранене и сън*), е организирано и тяхното пространство – комплексно, многофункционално, сепарирано на зони за игра и учене, зона за хранене и зона сън.

Основните функционални зони в групите в някои примери са обособени в отделни помещения, така че да се осигури физическо, акустично и визуално сепариране на видовете дейности. В детските заведения от масов тип в България обикновено игра, учене и хранене се извършват в т.нар. занималня, а за сън се предвижда отделно помещение – спалня. Това решение е удачно за детските ясли (деца до 3-годишна възраст), но не е особено ефективно при детските градини (деца 3 – 6-годишна възраст), тъй като за сън се отделят максимум 2 часа (от общо 10, които повечето деца прекарват в градината), а през останалото време помещението не се използва, докато занималните обикновено се оказват недостатъчни по площ за правилното и спокойно протичане на дневните занимания.

В някои частни български детски заведения, както и в примери от чуждестранната практика, за групите се предвижда едно основно помещение, сепарирано на зони/кътове чрез леки ажурни прегради или чрез многофункционални статични или подвижни мебели, позволяващи на децата дори сами да аранжират пространството, което обитават. Така, като се запазва визуалният контакт с педагога, се създават временни кътове за занимания по интереси. Зона „сън“ в някои примери от чуждестранния опит изобщо не е предвидена, а в други е обособена като част от самата занималня. Има и решения със съгъваеми или стафиращи се креватчета, които се прибират и освобождават площ за други дейности.

В много от детските заведения от чуждестранната практика обслужващите функции (хранене и тоалет) не са организирани индивидуално към всяка група, а са изнесени в общи за всички деца помещения или са предвидени да обслужват повече от една група. Така, по своята функционална организация, детската градина започва да се доближава до училището. Това е и начин за избягване на многократното повторение на еднакви функционални звена, съдържащи непълноценно използвани помещения.

Помещенията за колективни дейности и спорт обикновено са представени от голяма многофункционална зала (физкултурно-музикален салон) и евентуално басейн. Съответното многофункционално помещение е самостоятелно обособено или е част от входното пространство и комуникационната площ на сградата, като е своеобразен акцент в интериора, а останалите функционални компоненти са организирани около него или имат пряка връзка. Тук също трябва да са налице гъвкавост, вариантност и възможност за обособяване на по-малки, относително независими пространства за провеждане на различни дейности в един и същи времеви диапазон.

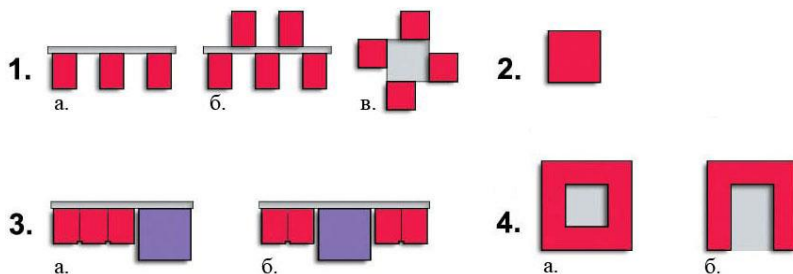
Административните и стопанските компоненти на детските заведения обикновено са представени от кабинет за директор, кабинет за счетоводител, лекарски кабинет, кухня и пералня. Масова практика е детските заведения в България да се изграждат със самостоятелно обособени кухненски блок и пералня. От икономическа гледна точка това е твърде неефективно, поради изключително големия разход за първоначално оборудване и впоследствие – за персонал. Централизирането на кухненското обслужване, по примера на някои съвременни български и чуждестранни детски заведения, особено за сгради с по-малък капацитет, би довело до икономии на площ, оборудване и персонал.

При планиране на функцията на сградата и на отделните помещения за групите стремежът е да се организира комплексна и многофункционална среда, едновременно с това гъвкава и адаптируема както към променящите се педагогически, образователни и санитарно-хигиенни изисквания, така и към индивидуалните характеристики, интереси и потребности на самите деца.

3. Обемно-пространствена структура и архитектурен образ

Обемно-пространствената композиция на детските заведения представлява различни комбинации на основните функционални компоненти (открити, полуоткрити и закрити пространства) в хоризонтално или вертикално направление.

На основата на проведения анализ на детски заведения от българската и чуждестранната практика могат да се открият няколко основни типа композиционни схеми:

Фиг. 9. Основни типове композиционни схеми

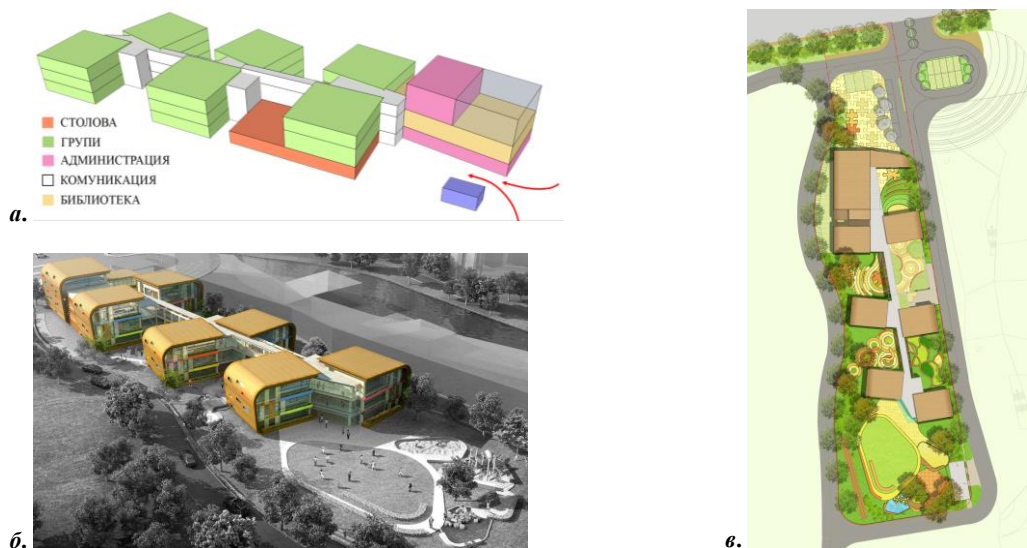
1. Павилионна схема (а, б. линейна структура, в. централна/атриумна структура);
2. Компактна / едноблокова схема;
3. Полиблокова / секционна схема (а. асиметрична, б. симетрична);
4. Периметрална / атриумна схема (а. изцяло затворена, б. частично затворена)

Павилионна схема

При павилионната схема застрояването в повечето случаи е едноетажно, като детските занимални са обособени в пространствено независими единици, всяка от които разполага с индивидуално дворно пространство. Връзката между тях обикновено се осъществява чрез покрити комуникационни връзки /коридори, улици или атриуми/ в зависимост от капацитета на детското заведение или от избраната централна или линейна структура.

Предимствата на този композиционен принцип са постигането на индивидуалност и интимност, умаленият мащаб, близък до детската психика, възможността за гледка от занималнята в няколко посоки, непосредствената връзка с околната среда. По-малкият мащаб и малкото на брой разпознаваеми от децата пространства създават чувство за принадлежност и уют. По-компактните обеми на отделните пространствени единици са предпоставка за добра енергийна ефективност на всяка една от тях, но наличието на няколко независими обема (и съответно по-голям брой външни стени) водят до големи топлинни загуби като цяло.

Сериозно предимство е, че павилионното решение може да бъде успешно приложено и при наклонен терен. Същевременно изисква по-голяма площ на имота за постигането на оптимално организирана детска среда. При прилагането на линейна павилионна структура е нецелесъобразно организирането на обслужващи помещения за цялото детско заведение, за да се избегнат дългите комуникационни връзки между групите и обслужването. Това би довело до многократно повторение на еднакви функционални звена, включващи непълноценно използвани помещения. Друг недостатък на линейната павилионна схема е наличието на дълги комуникационни връзки между някои от групите и помещенията за колективни дейности и спорт.

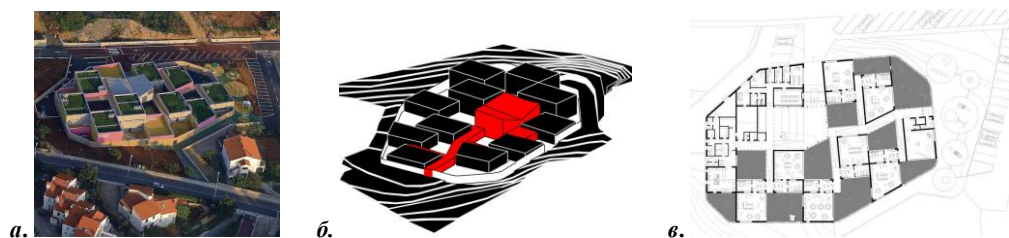

Фиг. 10. Детска градина в Китай – проект: а. функционална схема, б. изглед, в. ситуация

Детската градина в Китай е организирана на принципа на линейната павилионна структура – 6 еднакви самостоятелни пространствени единици, съдържащи помещенията на групите и един по-голям обем, включващ обслужващи и общи помещения. Недостатък на проектното решение е дългата коридорна връзка и отдалечеността на някои от групите от обслужването.

Фиг. 11. Детска градина в Русия – проект
Детската градина е решена с павилионна централна структура.

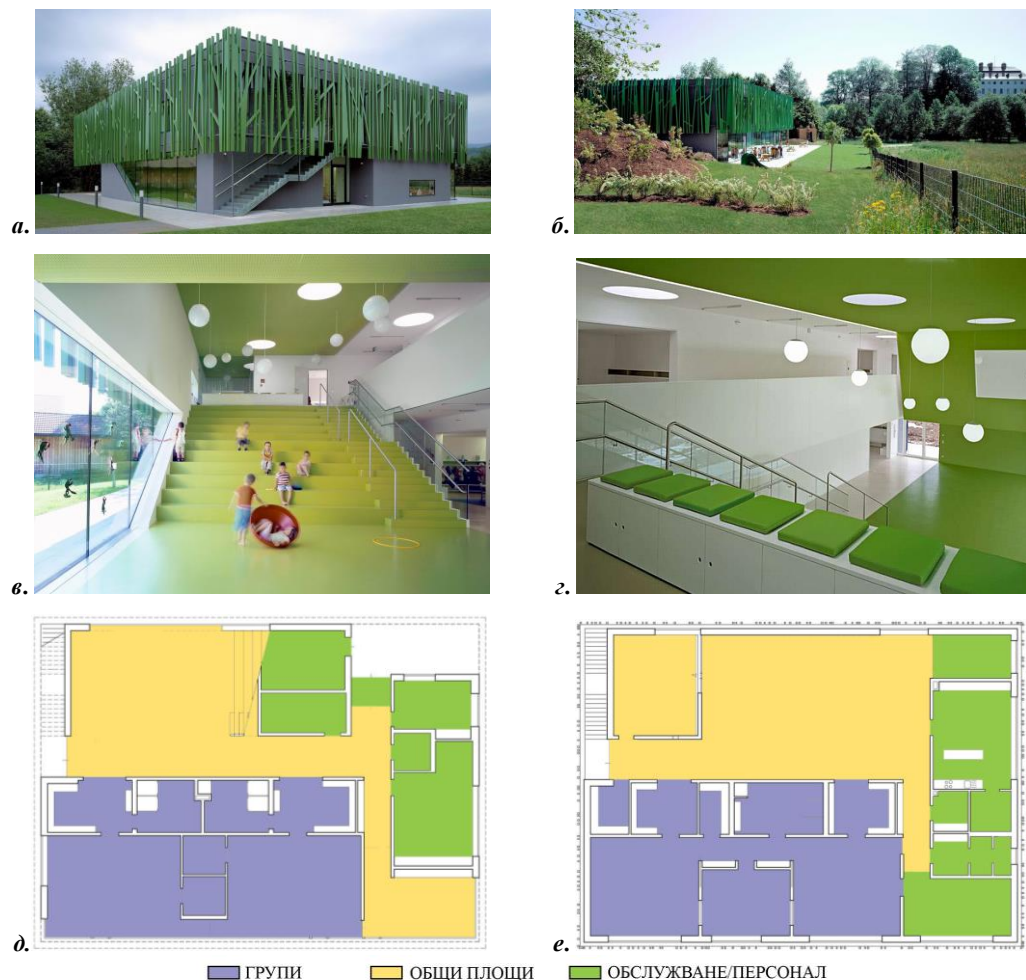

Фиг. 12. Детска градина в Хърватия

Ситуирана в зона с активно застрояване, детската градина в Хърватия е проектирана като затворен интровертен комплекс, ограден от високи плътни стени. Заложени са някои от принципите и на линейната, и на централната павилионна структура. Помещенията на групите са обособени в отделни пространствени единици, всяка от които е отворена към открита площадка/градина. В центъра на детското заведение е предвидена обширна зона за общо ползване, за провеждане на различни мероприятия и игри. Комуникацията е решена посредством коридори с малък наклон, наподобяващи улиците в естествената градска среда.

Компактна (едноблокова) схема

Компактната схема е подходяща при по-голям капацитет и ограничения в разполагаемия терен. Обикновено се решава на два етажа. Триетажните решения, характерни за руската практика, са с капацитет 10 – 12 групи и не съответстват на условията в нашата страна. При тази схема както вътрешните рекреационни, така и дворните пространства са интегрирани и липсва разделяне на групите в тях. В много примери помещенията на групите са организирани около общите пространства, предназначени за рекреация, игра, спорт и провеждане на различни мероприятия. Така се избягват дългите комуникационни връзки и достъпът на всички деца до общите площи е лесен и бърз. Моделът се доближава до този на началното училище и често санитарните помещения и гардеробчетата не се обособяват за всяка група.

Фиг. 13. Детска градина в Австрия:

а, б. изгледи, в, г. интериор, д. разпределение 1-ви етаж, е. разпределение 2-и етаж

Детската градина в Австрия е пример за компактно/блоково решение на 2 нива. Връзката е осъществена посредством обширно стълбище, което освен комуникационни функции, играе ролята на пространство за игра, непосредствено свързано с околната среда и същевременно с това се превръща в своеобразен амфитеатър при провеждане на различни мероприятия.

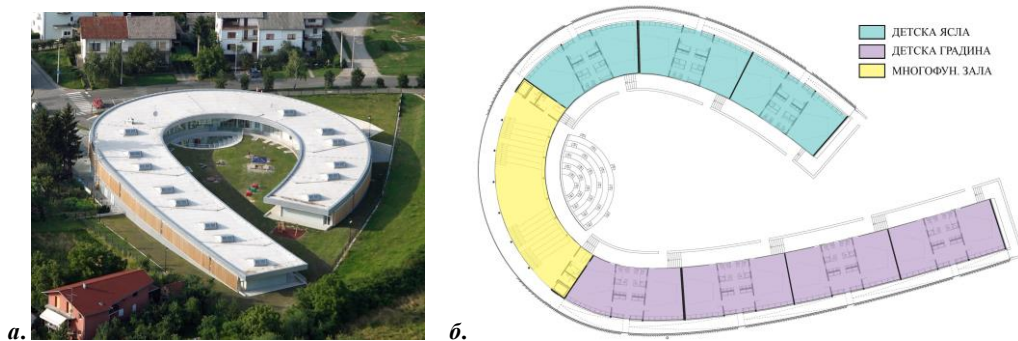
Динамика на архитектурния образ при тези сгради обикновено се постига чрез използване на различни материали, цветове и текстури. Компактната структура позволява добра организация на двора. Отличава се с висока енергийна ефективност.

Полиблокова (секционна) схема

Полиблоковата е най-разпространената схема не само в българската практика. При нея обемите на отделните групи и функционални зони са ясно различни в архитектурната композиция. Тя може да бъде симетрична или асиметрична в зависимост от броя на групите, с определен ритъм и мащаб, съответстващ на съдържанието. Дворното пространство може да бъде както сепарирано, така и обединено. Вътрешните комуникации варират от коридори до улици с атриумни уширения. Позволява по-дребен мащаб, различен колорит и лесна ориентация за децата. Може да бъде постигната гъвкава организационна структура, както и изключително богат и динамичен архитектурен облик посредством „игра“ с различните пространствени обеми.

Периметрална схема с вътрешен двор (атриумна схема)

През последните години са реализирани редица детски градини с разположение на обемите около един или няколко вътрешни двора – с т.н. периметрална (атриумна) схема. Това решение е подходящо при топъл климат с необходимост от засенчване, както и в гъсто застроени градски части, когато се цели визулно и пространствено дистанциране от околното застрояване. Сигурността и защитата на децата в тези модели е гарантирана. Недостатък на периметралната схема е неравностойната ориентация на помещенията – някои са с по-благоприятно разположение за сметка на други. Неудобство създават и дългите комуникационни връзки, които при тези решения са почти винаги неизбежни. Сградите, проектирани по този начин, се характеризират с уедрен мащаб и ниска степен на енергийна ефективност.

Фиг. 14. Детска градина „Segrt Hlapic“, Хърватия:

а. изглед, б. разпределение ниво 2

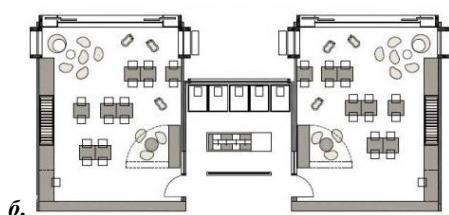
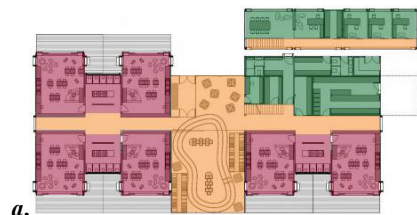
Детската градина в Хърватия е организирана около овален вътрешен двор, чиято връзка с околната среда е отчасти запазена. Помещенията на групите имат непосредствена връзка със зеленото пространство за игра и лесен достъп до обширна многофункционална зона, решена на 2 нива. Фасадата, ориентирана към градската среда, е решена със слънцезащитни жалюзи – дървени панели, които могат да се затворят и да изолират напълно сградата от външния свят и по този начин да засилят усещането за интимност и сигурност у децата.

Фиг. 15. Детска градина „Росамога”, Испания

Сградата на детската градина в Испания е с напълно затворена атриумна структура, обособяваща открита капковидна площадка за игра с мека противоударна настилка. Всички помещения на групите имат непосредствена връзка както с вътрешната площадка, така и с богато озелененото околno пространство, като по този начин се акцентира на връзката на децата с природата. Масивната, ограждаща целия двор на детската градина стена, е освежена на места посредством зелени графити от мъх – подобряващи микроклимата и същевременно с това, притежаващи естетическо и обучаващо въздействие.

Възможни са и различни комбинации между всички посочени схеми, като освен на монолитното изпълнение на сградите, в последно време се залага и на модулните решения – съответната композиционна схема е постигната посредством комбиниране в хоризонтално и вертикално направление на различни по големина пространствени модули с конкретна геометрична форма и определени размери, обикновено изготвени предварително и транспортирани готови до строителната площадка. Във функционално отношение, модулите могат да представляват функционална зона или цяло помещение за група, санитарен възел, общи помещения. Разполагат се непосредствено един до друг или се свързват с коридори, фойета, атриуми. Характерна черта на този принцип е неговият незавършен характер и адаптивност. Сградата може да нараства или намалява и съответно да бъде лесно реконструирана посредством добавяне или отнемане на модулни единици. По този начин може да получава капацитет и състав, съответстващ на промените се нужди. Предимство е голямата гъвкавост по време на строителството и експлоатацията на сградата, както и бързите срокове на изпълнение. Освен по-бързо, модулното строителство е и по-евтино, и осигурява висока степен на енергийна ефективност. Необходимостта от транспортирането на готовите модули до строителната площадка обаче, е предпоставка за ограничение в размерите на помещенията, а многократното повторение на еднакви типови обемни елементи води до монотонност на архитектурното решение и еднообразие на фасадите. Динамика и характерност обикновено се търси посредством различни колоритни решения и мотиви по фасадите.

Фиг. 16. Модулна детска градина, типов проект: а. разпределение; б. модули за две групи, обединени със санитарен възел и гардероб, обслужващ двете помещения

Фиг. 17. Модулна детска градина от контейнери, проект: а. разпределение, б. изглед

Проектът е пример за павилионна композиционна схема, решена посредством комбинация на пространствени модулни единици.

Фиг. 18. ЦДГ „Чайка“, Пловдив, проект: а. ситуация, б, в. изгледи, г. фасада

Проектът на ЦДГ „Чайка“ предвижда изграждането на монолитна, спираловидно развита във височина сграда, състояща се от четири секции, без сутерен. В двете секции, ориентирани към двора, са предвидени помещенията на групите, решени на две нива. Те са пространствено сепарирани във височина чрез административния блок (лекарски кабинет, кабинет директор и методически кабинет). Другите две секции са на едно ниво и включват спортен блок – басейн и физкултурен салон и стопански блок – кухня и перална. Дворът ще бъде богато озеленен, като всяка от групите ще има самостоятелна площадка за игра на открито.

Със своето спираловидно обемнопространствено решение и обли форми сградата се доближава до философията на органичната архитектура. Това ще е първото детско заведение в Пловдив, което ще отговаря на всички съвременни изисквания за енергийна ефективност, екологичност и комфорт.

Съвременните строителни технологии предлагат възможност за разнообразни обемнопространствени решения и характерен архитектурен образ. В съвременната българска практика почти не се срещат детски заведения, чиято планировка се различава от строгата геометрия и правилните ортогонални форми, като индивидуалността се постига чрез детайла, текстурата и цвета на използваните материали. Все пак се наблюдава тенденция към търсене и на по-нестандартни, по-раздвижени и динамични или плавни и близки до органичната архитектура композиции.

В световната практика обемнопространствените решения на сградите за детски заведения са изключително разнообразни. Проектират се и се реализират както правилни, подчинени на геометрията обеми, така и изключително разчупени и динамични или пейзажни пространствени форми. Понякога се залага и на лесноразпознаваеми от детската психика образи.

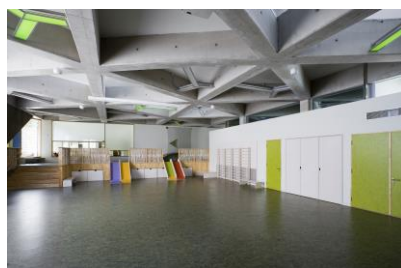
Фиг. 19. Детска градина Die Katze, Германия

Сградата на детската градина Die Katze в Германия е във формата на огромна котка. Опаищата на животното представлява пързалка, осигуряваща бърз и атрактивен за децата достъп до двора. За разлика от външния облик, интериорът не се отличава от стандартните за детска градина решения.

В други случаи се предлагат и съвсем абстрактни и нестандартни композиции, които трудно се асоциират с функционалното предназначение на сградата и психологията на децата.

Фиг. 20. Детска градина Fagerborg Kindergarten, Норвегия

Фиг. 21. Детска градина Lotte, Естония

При замисъла на архитектурния облик на сградата на детското заведение основната цел е постигането на атрактивен, запомнящ се индивидуален образ, лесноразпознаваем и отговарящ на психологията на децата. Средства за постигане на такъв образ са подходящо подобрите материали, цветове, текстури и орнаменти, тяхното единство или пък контраст, различни мотиви по фасадите от животинския свят, флорални или геометрични, разчленяването на обемите до мащаб, близък до детския.

а.

б.

в.

г.

д.

Фиг. 22. Детски център в Холандия: а. изглед, б. фасада – фрагмент, в, г, д. интериор

Върху фасадата на детския център в Холандия релефно са изобразени приказни герои, което стимулира сензорното възприятие на децата.

Интериорът е така решен, че да стимулира децата да участват активно в преобразяването му – черни дъски, по които да създават свои картини, едноцветни стени, които да декорират със стикери по свой вкус, малки модулни преместваеми елементи на обзавеждането, които да композират според нуждите и желанията си.

Архитектурата за най-малките – с изключително богат колорит и динамични форми и акценти или пък изчистена, балансирана и решена в естествени цветове и материали, е възможно да е не само визуално привлекателна и уникална, но и активно да участва в обучението, игрите и заниманията на децата. Тя може дори да им позволи да я променят според своите възгледи и усещания.

Днес, когато приоритет е създаването на енергоефективна, устойчива и „зелена“ архитектура, все повече се търсят решенията с естествени и рециклирани материали, с екологични алтернативи на конвенционалните продукти. Търси се максимално щадящата и плавна, а не агресивна намеса в природата, непосредствената връзка и максимален контакт с нея. Това неминуемо рефлектира върху архитектурния образ на голяма част от сградите предназначени за отглеждане, възпитание и обучение на деца.

Фиг. 23. Детска градина в Люблина: а. фрагмент – фасада; б, в. изглед; г, д. интериор

Детската градина в Люблина е изградена като пристройка към съществуващо детско заведение. Основната концепция на проекта произтича от липсата на съоръжения за игра в съществуващата градина. Тази липса е удовлетворена чрез нестандартното решение на новите фасади – леснозавъртащи се около своята вертикална ос разноцветни правоъгълни дървени панели, предлагащи на децата съоръжение за игра и учене и същевременно с това, позволяващи им сами да моделират фасадите на сградата. Освен декоративна и обучаваща, панелите имат и слънцезащитна функция.

4. Заключение

Голямото разнообразие от принципи, модели, решения и подходи при планирането, проектирането и изграждането на детски заведения създава условия за неизчерпаема креативност и творчество от страна на архитектите и дизайнерите. Обединяващ е стремежът към създаване на оптимална среда за обитаване, която да стимулира индивидуалното развитие на децата, да създава предизвикателства и да надгражда въображението им, да ги развива като активни и пълноценни членове на обществото.

Доброто познаване на тенденциите във всички аспекти, отнасящи се до архитектурата на детските заведения, би гарантирало изграждане на модерна среда за отглеждане, възпитание и обучение на децата у нас.

Проекти и реализации, предоставени от авторите

1. Фиг. 2. арх. Н. Давидков, ОДЗ „Зайченцето бяло”, с. Герман.
2. Фиг. 3. арх. О. Николов, арх. С. Осенски, арх. И. Рогозански, „Българско школо”, гр. София.
3. Фиг. 18. арх. К. Божков, Коб Проект, ЦДГ „Чайка”, гр. Пловдив.

ЛИТЕРАТУРА

1. *Николова, М.* Детски заведения. С., Техника, 1986.
2. *Наредба №3* за здравните изисквания към детските градини.
3. *Наредба №4* за предучилищното възпитание и подготовка.
4. *Наредба №7* за определяне броя на учениците и на децата в паралелките и в групите на училищата, детските градини и обслужващите звена.
5. *Наредба №1* за условията и реда за устройството и безопасността на площадките за игра.
6. Архитектура, бр. 4/2014.
7. *Нойферт, Е.* Нойферт, архитектурно проектиране. С., СофтПрес, 2008.
8. *Гюрива, В.* Педагогически технологии на игрово взаимодействие. Веда-Словена Ж. Г., С., 2009.
9. <http://stroitelstvo.info/>
10. <http://www.buildingoftheyear.bg/bg/buildings/>
11. <http://www.archdaily.com/>
12. <http://www.thearchitectureofearlychildhood.com/>
13. <http://www.modular-kindergarten.com/>
14. http://stroiteli.elmedia.net/smt/bg/2012-6/construction/зелени-строителни-материали_02107.html

TRENDS IN THE CONSTRUCTION OF CHILDCARE FACILITIES

S. Georgieva¹

Keywords: *childcare facilities, trends, location, spatial structure, functional structure, architectural appearance, interior*

ABSTRACT

A reasonable response to the present dynamic social and economic circumstances are the nascent contemporary models, methods and approaches in urban planning, architectural design, construction, commissioning, operation and maintenance of childcare facilities. The basis for formulating these new approaches is the detailed research of all the trends concerning kindergarten architecture – urban and site planning, building structure, exterior and interior design, etc.

¹ Snezhina Georgieva, Arch. PhD student, Dept. “Residential Buildings”, UACEG, 1 H. Smirnenski Blvd., Sofia 1046, e-mail: gergieva.snezhina@gmail.com